

ଆସ ପିଲାଏ ଶୁଣିବା ବୁଦ୍ଧଙ୍କ କଥା

ମନୋଜ ମିଶ୍ର ପିଣ୍ଡ

ଆସ ଯିଲେ ଶୁଣିବା ବୁଦ୍ଧିଙ୍କ କଥା

ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋଜମଞ୍ଜରୀ ମିଶ୍ର

ଉତ୍କଳ ପୁସ୍ତକାଳୟ
ବିଜୟ ବିହାରୀ, କଟକ

ଆସ ପିଲାଏ ସୁନିବା

ବୁଦ୍ଧଙ୍କ କଥା

ଲେଖିକା :

ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋଜମଞ୍ଜରୀ ମିଶ୍ର

ପ୍ରକାଶକ :

ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ପାତ୍ର

ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର

ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୭୫୩୦୦୨

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ : ୧୯୮୯

ମୁଦ୍ରଣ :

ମେଘମାଳା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ

କଟକ-୧

ମୂଲ୍ୟ : ଟୁଇଟଙ୍କା ମାତ୍ର

**ASA PILAE SUNIBA
BUDHANKA KATHA**

by

Smt. Manojmanjari Mishra

Published by

G. C Patra

Crissa Book Store

Binodbhary, Cuttack-2

First Edition-1989

Printed at

Meghamala Printers

Cuttack-1

Price

Rs 4-00

ପିଲାଏ, ତମେ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଜାଣିଛ କି ? ତାଙ୍କୁ
 ଆମ ପୁରୁଣରେ ନବମ ଅବତାର ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ
 କରାଯାଇଛି । ସେ ସତ୍ୟ ଧର୍ମର ପ୍ରଚାର କରି ଏକ ନୂତନ
 ଧର୍ମର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ସେ ଧର୍ମର ନାମ “ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ” ।
 ଭାରତର ଅନେକ ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ
 ସେ ଧର୍ମର ଅନେକ ପ୍ରସାର ଘଟିଥିଲା ଓ ଅନେକ ଲୋକ
 ସେ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧର୍ମର
 ଅଭ୍ୟୁଦ୍ଧାନ ଘଟି ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଭାରତରୁ ଲେପ ପାଇଯାଇଛି
 ସତ ମାତ୍ର ଭାରତ ବାହାରେ ନେପାଳ, ତିବ୍ବତ, ଆଇଲାଣ୍ଡ,
 ଚୀନ, ଜାପାନ ଆଦିରେ ଏହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି ।
 ଆସ ଆଜି ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଶୁଣିବ । ତାଙ୍କୁ ଭଲ
 ଭାବେ ଚିହ୍ନି ରଖିବ ।

ହିମାଳୟର ତରାଇ ଉପତ୍ୟକାରେ ନିର୍ଜନ ଶୂନ୍ୟ
 ଭୂମିରେ ଆଜିଠୁ ପ୍ରାୟ ୨୫୦୦ ବର୍ଷ ତଳେ ବୁଦ୍ଧଦେବ
 ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶୁଦ୍ଧୋଦନ
 ଓ ମାଆଙ୍କ ନାମ ମାୟାଦେବୀ । ଏମାନଙ୍କ ବଂଶର ନାମ
 ଶାକ୍ୟ ବଂଶ । ଶୁଦ୍ଧୋଦନଙ୍କର ଦୁଇ ରାଣୀ ଥିଲେ ।
 ସେମାନେ ହେଲେ ମହାମାୟା ଓ ଗୌତମୀ ପ୍ରଜାପତି ।
 ଦୁଇ ରାଣୀ ଥିଲେ ଦୁଇ ଭଉଣୀ । ମହାମାୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ
 ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ଶୁଣବତୀ ଥିଲେ । ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ଶୁଦ୍ଧୋଦନଙ୍କର କୌଣସି ସନ୍ତାନ ନ ହେବାରୁ ସେ ବହୁତ
 ମନ କଷ୍ଟରେ ଥାଆନ୍ତି । ଶେଷରେ ସେ ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା

ଆଦରେ ମନ ନିବେଶ କଲେ । ଶେଷରେ ମହାମାୟାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ହେବାର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ସେତେବେଳକୁ ମାୟାଦେବୀଙ୍କର ବୟସ ଅଧିକ ହେଇ ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ପିତୃଗୃହରେ ଜନ୍ମ ହେବା ଶୁଭ ବୋଲି ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ମନେ କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ମାୟାଦେବୀ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନର ଜନ୍ମ ପିତୃଗୃହରେ ହେବା ଆଶାରେ ଏମ ମାସରେ ପାଲିଙ୍କୀ ଚଢ଼ି ପିତୃଗୃହକୁ ଯାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବଧୂର ବଧାନ, ବାଟରେ ଘୋର

ଅରଣ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଗର୍ଭ କଷ୍ଟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ପାଇ ସେଇଠି ସେ ଗୋଟିଏ ଶିଳା ଖଣ୍ଡ ଉପରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନଟିକୁ ଜନ୍ମ ଦେଲେ ।

ସେଇ ସନ୍ତାନ ହିଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ବୁଦ୍ଧ ବୋଲି କଥିତ ହେଲେ ।

ଶିଶୁଟିକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇ ମାୟାଦେବୀ ସଂସାର ଛାଡ଼ିଲେ । ଅଧିକ ବୟସରେ ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମଦେଲେ ବେଳେ ବେଳେ ମାଆର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ । ତେଣୁ ମାୟା-ଦେବୀଙ୍କର ବୋଧହୁଏ ସେଇ କାରଣରୁ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା । ସେ ମରିଯିବା ପରେ ତାଙ୍କର ଭଉଣୀ ଗୌତମୀ ଶିଶୁଟିକୁ ପାଳିଲେ ।

ଶିଶୁଟିର ନାମକରଣ କରାଗଲା ସିଦ୍ଧାର୍ଥ । ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ନାମ ମଧ୍ୟ ଗୌତମ । ପିଲାଦିନୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଏକାକୀ ରହିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଅତି ଶାନ୍ତ ଶିଷ୍ଟ ଓ ସରଳ ଏହି ଶିଶୁଟିକୁ ସମସ୍ତେ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ନାନା ସାମଗ୍ରୀ ଖଞ୍ଜା ଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ସେ ସବୁକୁ ଅନାଉ ନଥିଲେ । ୫ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ହେଲା । ଦଶବର୍ଷ ବୟସରେ ଥରେ ସେ ବଗିଚାରେ ବସିଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ଖୁଡୁଡ଼ା ଘୁଅ ଭାଇ ଦେବଦତ୍ତ ଶର ମାରି ଗୋଟିଏ ହଂସକୁ ଡଳେ, ପକାଇ ଦେଇଥିଲା । ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ସେଇ ଆହତ ହଂସକୁ ଦେଖି ଦୟାରେ ଦ୍ରବୀଭୂତ ହେଇ ତାର ସେବା କରିଥିଲେ । ହଂସଟି ଦେହରୁ ଶର କାଢ଼ି ରକ୍ତ ଧୋଇ କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ପଟି ବାନ୍ଧି ତାକୁ ସୁସ୍ଥ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କଳିହା ଦେବଦତ୍ତ ସେ ଆହତ ହଂସଟିକୁ ତାର ହଂସ ବନ୍ଧୁ ନେବାକୁ ଅଡ଼ି ବସିଥିଲା ।

ମାତ୍ର ସିଦ୍ଧାର୍ଥ କହିଥିଲେ...ତମେ ପ୍ରାଣ ନେଉଥିଲ, ମୁଁ ତାର ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା କରିଛି, ତେଣୁ ସେ ହଂସ ମୋର । ଏଥିପାଇଁ ବହୁତ ଯୁକ୍ତି ତର୍କ ଚାଲିଥିଲା । ମାତ୍ର ଶେଷରେ ସେ ରାଜ୍ୟର ପଣ୍ଡିତମାନେ ନ୍ୟାୟ ଦେଲେ ଯେ ପ୍ରାଣ ରଖିଥିବା ହେତୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ହିଁ ସେ ହଂସର ମାଲିକ । ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରତି ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାରେ ପିଲାଦିନରୁ ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ସେ ଗୁରୁକୂଳରେ ବେଦ ବେଦାନ୍ତ, ବ୍ୟାକରଣ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି, ବିଜ୍ଞାନ ଦର୍ଶନ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ଉପନିଷଦ ଆଦି ପାଠକରି ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାରେ ନିପୁଣତା ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

୧୯ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ବିବାହ ହୋଇଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କର ମାତୁଳବଂଶୀୟ କନ୍ୟା ଯଶୋଧାରାଙ୍କୁ ବିବାହ

କରିଥିଲେ । ଯଶୋଧାରାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ଥିଲା ଗୋପା । ଗୋପାଙ୍କୁ ବିବାହ କଲବେଳେ ସେ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ତ୍ର ପରୀକ୍ଷାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ଗୋପାଙ୍କ ବାପା ଗୋଟିଏ ଅସ୍ତ୍ର ପରୀକ୍ଷାର ପ୍ରତିଯୋଗୀତା କରୁଥିଲେ । ସେଥିରେ ଯିଏ ଜିତିବ ସେ ଗୋପାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବା ସ୍ଥିର ଥିଲା । ସମସ୍ତ ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କୁ ହରାଇ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ସେ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯଶୋଧାରାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଯଶୋଧାରା ଏକାଧାରରେ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ଗୁଣବତୀ ଥିଲେ । ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଓ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ପରମ ସୁଖରେ କଟୁଥିଲା । ସିଦ୍ଧାର୍ଥଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ୨୯ ବର୍ଷ ବୟସ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ରାହୁଳର ଜନ୍ମ ଘଟିଥିଲା ।

ପିଲାଦିନରୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଏକାକୀ ରହିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ଓ ହସଖୁସିର ସେ ଶ୍ରୀମା ମାତୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏପରି ବିମର୍ଷିତା ଦେଖି ତାଙ୍କର ପିତା ସବୁପ୍ରକାର ମନୋରଞ୍ଜନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତାଙ୍କ ପାଇଁ କରି ତାଙ୍କ ମନକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଅଶ୍ୱଚାଳକ ରଥ ଓ ସାରଥୀ ତାଙ୍କପାଇଁ ସର୍ବଦା ନିୟୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ସେଥିରେ ବସି ନଗର ପରିଭ୍ରମଣରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଯାଉଥିଲେ ।

ଥରେ ଏପରି ଭାବରେ ନଗର ଭ୍ରମଣରେ ଯାଉ ଯାଉ ସେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ ଯାହା ତାଙ୍କ ମନକୁ

ବଦଳାଇ ଦେଲା । ଥରେ ଗୋଟିଏ ମୃତଶରୀରକୁ ଦେଖି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ କାନ୍ଦି-କାନ୍ଦି ତାଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟଙ୍କର ମୃତ ଶରୀରଟିକୁ ଦାହ କରିବାକୁ ଶ୍ମଶାନକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ବାଟରେ ସେ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ତାଙ୍କ ସାରଥିକୁ ପଚାରିଥିଲେ — ଏମାନେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ସାରଥି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା— ପ୍ରଭୁ ! ସେ ଲୋକଟିର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ତା ବିଚ୍ଛେଦରେ ତା ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ ବିଳାପ କରୁଛନ୍ତି । ନିଜର ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନର ମୃତ୍ୟୁରେ ମନୁଷ୍ୟର ଯେଉଁ ଆକୁଳତା, ବିକଳତା ତା ଦେଖି ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଦୁଃଖରେ ମୁଗ୍ଧମାଣ

ହୋଇଗଲେ । ମୃତ୍ୟୁକୁ କଣ ଜୟ କରି ହେବ ନାହିଁ ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ତାଙ୍କ ମନରେ ଉଦୟ ହେଲା ।

ଆଉ ଥରେ ସେ ପୁଣି ଦେଖିଲେ ଜଣେ ଚୂଇ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯେ ଜୀବନର ତୃତୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିଲା । ତାର ଜରାଗ୍ରସ୍ଥ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ । ଏଇ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ସୁନ୍ଦର ଦେହ ତେବେ କ'ଣ ଜୀବନର ଶେଷବେଳକୁ ଏପରି ଅସୁନ୍ଦର ଜରାଗ୍ରସ୍ଥ ହୋଇଯିବ ? ତେବେ ଏ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନର କି ପ୍ରୟୋଜନ ? ତାଙ୍କ ମନ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ବିଚଳିତ ହେଇ ଉଠୁଥାଏ ।

ପୁଣି ସେ ଦେଖିଲେ ଜଣେ ରୋଗୀକୁ । ଜୀବନ ସହିତ କ'ଣ ମରଣର ସଂଘର୍ଷ ଏଇମିତି ଚାଲିଥିବ ? ରୋଗ, ଜରା, ମୃତ୍ୟୁ । ଏତେ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହି ଏ ଧରଣେ ବଞ୍ଚିବାରେ କି ଯଥାର୍ଥତା ରହିଛି ?

ସଂସାର ତାଙ୍କୁ ଅସାର ମନେହେଲା । ଏ ସୁନ୍ଦର ପୃଥିବୀରେ ଏତେ ଅସୁନ୍ଦର କଥା ଭରିରହିଛି । ଏ ସବୁକୁ ସେ କିପରି ଦୂର କରି ପାରିବେ ? ମଣିଷ କ'ଣ ଚିରଦିନ ଏଇ ରୋଗ, ଜରା, ମୃତ୍ୟୁର ଦାସ ହେଇ ରହିଥିବ ?

ଏଇ ସମୟରେ ସେ ଆଉ ଥରେ ନଗର ଭ୍ରମଣ କରୁ କରୁ ଜଣେ ଶୁଦ୍ଧଯୁଗ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ତାଙ୍କ ଭାବଧାରା ବଦଳି ଗଲା । ସେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ — ଏ ରୋଗ, ଜରା, ମୃତ୍ୟୁର ପୃଥିବୀରେ ଏ ସୁସ୍ଥ ସୁନ୍ଦର ହାସ୍ୟମୟ ମନୁଷ୍ୟଚିତ୍ର ସମୃଦ୍ଧ କିପରି ହେଲା ? ତାଙ୍କର ସାରଥୀ ଜଣାଇଲା—ଏ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ସଂସାରରେ ତାଙ୍କର ଲୋଭ, ମୋହ, ମାୟା, କିଛି ନାହିଁ । ଭଗବତ

ଉପାସନା ଓ ଶୁଦ୍ଧପୁତ୍ର ଜୀବନ ଯାପନ କରି ସେ ସମସ୍ତ ମୋହମାୟା ତ୍ୟାଗ କରି ସୁଖୀ ରହିଛି । ତା ନିକଟରେ ଜର, ରୋଗ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ଭୟ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ନିର୍ବିକାର ।

ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଭାବିହେଲେ ତେବେ କଣ ମୋହ ମାୟା ଏ ସବୁର କାରଣ ? ମୋର ଘର, ମୋର ପରିବାର, ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ, ମୋ ପିଲା ଏସବୁର ମୋହ ମାୟାରେ ପଡ଼ି ମନୁଷ୍ୟର ଏ ଅଧୋଗତି ? ତେବେ କ'ଣ ଏ ମାୟା ତ୍ୟାଗକଲେ ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥ ସୁଖର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ପାରିବ ?

ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଃଖ ଶୋକ, ରୋଗର ନିଦାନ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଶେଷରେ ସେ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ମାତ୍ର ଗୃହ ତ୍ୟାଗ ନ କଲେ ତପସ୍ୟା କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିବାର ସଂକଳ୍ପ କଲେ । ପିତା ମାତା, ସ୍ତ୍ରୀ ଏ କଥା ଜାଣିଲେ ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ବାଧା ଦେବେ । ତେଣୁ ସେ ଗୁପ୍ତରେ ଲୁଚିକରି ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିବାର ଠିକ୍ କଲେ ।

ଦିନେ ରାତିରେ ସେ ତାଙ୍କର ସାତଦିନର ଶିଶୁପୁତ୍ର ବାହୁଲ ଓ ପତ୍ନୀ ଗୋପାଙ୍କର ମୋହତ୍ୟାଗ କରି ଲୁଚି କରି ରଜମହଲରୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧ ପିତା, ମାତା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଲାୟନର ଖବର ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ସାଥରେ ସାରଥୀ ଛନ୍ଦକ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲା ।
ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଅଶ୍ଵ ପୁଷ୍ପରେ ବସି ସେ ଅତି ସତର୍କତା

(ପତ୍ନୀ ଗୋପା ଓ ପୁତ୍ର ରହୁଳ ଶଯ୍ୟାରେ ଶାୟିତ ।

ଗୌତମ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରୁଛନ୍ତି)

ସହୃଦ ଅର୍ଦ୍ଧ ରାତ୍ରିରେ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଗଲେ ।
କିଛି ବାଟ ଯିବା ପରେ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଛନ୍ଦକକୁ ଅଶ୍ଵ ନେଇ
ଫେରି ଯିବାକୁ କହିଥିଲେ । ନିଜେ ଚାଲି ଚାଲି ଆଗକୁ
ଯାଇଥିଲେ । ଛନ୍ଦକ ଅଶ୍ଵକୁ ଧରି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ରାଜମହଲକୁ
ଫେରିଥିଲା ।

ତା ଆରଦ୍ଦନ ତାଙ୍କର ଗୃହତ୍ୟାଗର ଖବର ଛନ୍ଦକ-
ଠାରୁ ଶୁଣିବା ପରେ ରାଜ ମହଲରେ ଶୋକର ଛାୟା
ଘୋଟି ଯାଇଥିଲା ।

ଛନ୍ଦକକୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଚାଲି ଚାଲି
 ଅରଣ୍ୟ ପଥରେ ରାଜଗୃହ ଆଡ଼େ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲେ ।
 ରାଜଗୃହ ସେତେବେଳେ ମଗଧର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ରାଜା
 ବିମ୍ବିସାର ସେତେବେଳେ ମଗଧର ଶାସନ କର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ।
 ସେଠାରେ ରାଜା ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ
 ହୋଇଥିଲା । ରାଜା ସିଦ୍ଧାର୍ଥଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ରାଜମହଲରେ ଅତିଥି
 ଭାବରେ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ; କିନ୍ତୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ତାହା
 ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଗର୍ଭୀର ଅରଣ୍ୟକୁ ଯାଇ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ
 ଚାହୁଁଥିଲେ ।

ଘୋର ଅରଣ୍ୟରେ ଉପବାସରେ ରହି ଦୈନିକ
 କଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣକରି ସେ ତପସ୍ୟା କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । କିଛି
 ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଏଭଳି ଦେହକୁ କଷ୍ଟ-
 ଦେଇ ସେ ବୋଧହୁଏ ଅଭୀଷ୍ଟ ପୂରଣ କରି ପାରିବେ
 ନାହିଁ । ସେ କଣ ଖୋଜିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି, କଣ ଉପାୟ
 କଲେ ତାଙ୍କ ମନୋବାଞ୍ଛା ପୂରଣ ହେବ ଏଥିପାଇଁ ସେ
 ବହୁତ ଚିନ୍ତିତ ହେଲେ । ଶେଷରେ ଏକ ଅଶୁଭ୍ଯ କୃଷ୍ଣ
 ମୂଳରେ ସେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ହେଲେ ।

ନିରଞ୍ଜନା ନଦୀ କୂଳରେ ସେ ବୃକ୍ଷଟି ଅତି
 ନିର୍ଜନରେ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏକାନ୍ତରେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ
 ତାଙ୍କୁ ସୁବିଧା ହେଲା । ସେଠାରେ ସେ ସାତଦିନ ସାତରାତି
 ନିରାହାରରେ ଗର୍ଭୀର ତପସ୍ୟା କଲେ । କଥିତ ଅଛି ସେ
 ତପସ୍ୟା କରୁଥିବାବେଳେ ଭୟଙ୍କର ବୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା ।

ଗୋଟିଏ ନାଗସାପ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଫଣା ବିସ୍ତାର କରି
ସେତେବେଳେ ବର୍ଷାରୁ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲା ।

(ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷ ତଳେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ଗୌତମ)

ଶେଷରେ ସେ ତାଙ୍କର ଅଭୀଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ ପାଇଲେ ।
ତାଙ୍କର ମନେହେଲା—

ଏ ଜଗତରେ ସତ୍ୟ ଟଟି—

୧ । ଜୀବନ ଦୁଃଖ ପୂର୍ଣ୍ଣ

୨ । ଦୁଃଖର କାରଣ ତୃଷ୍ଣା ବା କାମନା

୩ । କାମନାର ବିନାଶରେ ଦୁଃଖର ବିନାଶ

୪ । କାମନାରୁ ନିବୃତ୍ତି ବିଶୁଦ୍ଧ ନୀତିମୟ ଜୀବନ—

ଯାପନ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ।

କାମନା ବା ତୃଷ୍ଣା ସକଳ ଦୁଃଖର କାରଣ । ଏହି
କାମନା ତ୍ୟାଗକରି ଆଠଟି ମାର୍ଗରେ ଜୀବନଯାପନ କଲେ
ମନୁଷ୍ୟ ଅକ୍ଷୟ ଆନନ୍ଦର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବ ।

ଏହାର ନାମ ନିବାଣ । ଏହି ନିବାଣ ହେଉଛି ଜୀବନର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା । ଲୋଭ, ମୋହ, ଦ୍ବେଷ, ତୃଷ୍ଣା ଶୂନ୍ୟ ଆନନ୍ଦ-ମୟ ଜୀବନ ଏହି ନିବାଣ । ସେ ଏହି ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ପାରିଥିବାରୁ, ସତ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ସଫଳ ହେଇ-ଥିବାରୁ ବୋଧୂ ତା ବୁଦ୍ଧିକୁ ଲାଭକଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧ କୁହାଗଲା ।

ଜଗତରେ ଅନେକ ଦୁଃଖ ଅଛି । କିନ୍ତୁ କିପରି ଏ ଦୁଃଖର ଦୂର ହେବ ସେଥିପାଇଁ କେହି ଭାବି ନଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟକୁ ଦୁଃଖଦେଇ ଅନେକ ସୁଖୀ ହେଇ ରହିବାକୁ ବି ଭଲ ପାଇଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ନିଜକୁ ଜଣେ ଦେଇ ଅନ୍ୟର ସୁଖର ମାର୍ଗ ଖୋଜିଥିଲେ ।

ସେ ଯେଉଁ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ମାର୍ଗ, ବିଶୁଦ୍ଧ ନୀତିମୟ ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇଁ କହି ଯାଇଛନ୍ତି ତାହାହେଲା—

୧ । ସମ୍ୟକ ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଥାତ୍ କାୟ ମନୋ-ବାକ୍ୟରେ ସଦାଚର ।

ସତ୍ୟ ପ୍ରେମ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ରହିଲେ, ସଦ୍‌ବୃତ୍ତି ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଜାତହେଲେ ଅହଙ୍କାର ଓ ସ୍ୱାର୍ଥଜନିତ ବାଦ ବିବାଦର ଅବସାନ ହୁଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଓ ଭ୍ରତୃପ୍ରେମ ଜାତ ହୁଏ ।

୨ । ସମ୍ୟକ ସଂକଳ୍ପ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ହେବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧତା ।

ଏହାର ମାନେ କେବଳ ନିଜର ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ଓ
ଅଧିକାର ବଢ଼ାଇବା ସଂକଳ୍ପ ନ କରି ଯେପରି ଅନ୍ୟର
କ୍ଷତି ନହେବ ସେହି ସଂକଳ୍ପ ନେବ । ଅପର
ପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିତ୍ରତା ରହିଲେ ନିଜର ସନ୍ତୋଷ ସହିତ
ଅନ୍ୟର ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ ହେବ ।

୩ । ସମ୍ୟକ ବାକ୍ ଅର୍ଥାତ ବାକ୍ୟ ସଂଯମ ।

ମିଛ କହି, ଚୁରୁଲି କରି ଗାଳିଦେଇ ଅସତ୍‌ବାଣୀ
ପ୍ରୟୋଗରେ ସାମାଜିକ ସଂଗଠନକୁ ନଷ୍ଟଭ୍ରଷ୍ଟ ନକରି
ପରସ୍ପରକୁ ମିତ୍ରଭାଷଣ ଓ ପ୍ରିୟ କଥା କହିବା ହିଁ
ସମସ୍ତଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ ।

୪ । ସମ୍ୟକ କର୍ମ ଅର୍ଥାତ, କୁ କର୍ମରୁ ନିବୃତ୍ତି
ହେବା ।

ପ୍ରାଣ ଘାତ ଚୋରୀ, ବ୍ୟଭିଚାର ଆଦି ଦ୍ଵାରା
ସମାଜର ଅମଙ୍ଗଳ ସାଧିତ ହୁଏ । ଏ ସବୁରେ ଲିପ୍ତ ନରହି
ଏଭଳି କର୍ମ କରିବା ଉଚିତ ଯେଉଁଥିରେ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କର
କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହେବ ।

୫ । ସମ୍ୟକ ଆଜୀବ ଅର୍ଥାତ, ଜୀବକାର୍ଯ୍ୟରେ
ମନ୍ଦବୃତ୍ତି ନ ଧରିବା ।

ନିଶା ପଦାର୍ଥ ମଦ ଆଦି ବିଦ୍ରୁମ୍ବ, ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ-
ଦେଇ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ଦୋଷୀ କରିବା, ଅସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟବର୍ଦ୍ଧକ
ପଦ୍ଵିପଦା ଅପମିଶ୍ରିତ ଖାଦ୍ୟାଦି ବିଦ୍ରୁମ୍ବ କରିବା, ବେଶ୍ୟା
ବୃତ୍ତି ଆଦିରେ ନାରୀଙ୍କୁ ଲଗାଇ ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରିବା
ଇତ୍ୟାଦି ନ କରିବା ଉଚିତ ।

୭ । ସମ୍ୟକ ବାୟାମ ଅର୍ଥାତ୍ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦ ବିଚାର
ତ୍ୟାଗ କରିବା ।

ଏ ବାୟାମ ଶରୀର ବାୟାମ ନୁହେଁ । ଏହା ଚିନ୍ତା ବା
ମାନସିକ ବାୟାମ । ମନ୍ଦ ବିଚାର ମନରୁ ଦୂର କରିବା
ଉଚିତ । ସୁ ବିଚାର ସର୍ବଦା ମନରେ ଆଣିବା ଉଚିତ ।

୭ । ସମ୍ୟକ ସ୍ମୃତି--

ଜାଗତିକ ବସ୍ତୁ ଅନିତ୍ୟ, ସକଳ ଜୀବ ଦୁଃଖ ସ୍ତୋଗ
କରୁଛନ୍ତି ଏହା ସର୍ବଦା ଚିନ୍ତା କରିବା ଉଚିତ ।

୮ । ସମ୍ୟକ ସମାଧି—

ଅର୍ଥାତ୍ ମାନସିକ ଏକାଗ୍ରତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା
ଓ ବାସନାରୁ ନିର୍ହୃତ ହେବା । ମନକୁ ଏକାଗ୍ର ରଖି ସମାଧି
ବା ଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇବା ହିଁ ସମ୍ୟକ ସମାଧି ।

ମାନବର ବିଶୁଦ୍ଧ ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇଁ ଏହା ହିଁ
ଆଠଟି ଉତ୍ତମ ପଦ୍ଧତି ।

ଶୁଣାଯାଏ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ତପସ୍ୟା ଭଙ୍ଗ କରିବା ପରେ
ସୁଜାତା ନାମ୍ନୀ ଜଣେ ବଣିକ ବଧୂ ଉଚ୍ଛ୍ଵସ୍ତ ଖିରି ପ୍ରସ୍ତୁତ
କରି ତାଙ୍କୁ ଖୁଆଇ ଅନଶନ ବ୍ରତ ଭଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ।

ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଜ୍ଞାନଲଭ କରିବା ପରେ ତାଙ୍କର ମତ
ଅନ୍ୟକୁ ଶୁଣାଇବା ଉଚିତ ମନେକଲେ । ପ୍ରଥମେ ଦୁଇଜଣ
ଓଡ଼ିଆ ବଣିକ ତାଙ୍କର ବାଣୀ ଗ୍ରହଣ କରି ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର

ମୂଳ ପତ୍ରନ ପକାଇଥିଲେ । ସେହି ଦୁଇ ଓଡ଼ିଆ ବଣିକଙ୍କ ନାମ ତନ୍ମୁସ୍ୟ ଓ ଭଲ୍ଲିକା । ସେଇଠି ପ୍ରଥମେ ଗୌତମ ନିଜକୁ ବୁଦ୍ଧ ଓ ତାଙ୍କର ଧର୍ମର ନାମ ବୌଦ୍ଧ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରିଥିଲେ ।

ଏହାପରେ ବୁଦ୍ଧ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ପରିଭ୍ରମଣ କରି ପିତୃଭୂମିକୁ ଫେରିଥିଲେ । ପଥ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକେ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ରାଜା ବିନ୍ଦିସାର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରି ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରସାର କରାଇ ଥିଲେ ।

ବୁଦ୍ଧ କପିଳବାସ୍ତୁରେ ପହଞ୍ଚି ନିଜ ପିତା, ପତ୍ନୀ ଓ ସନ୍ତାନ ରତ୍ନୁଲକୁ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରାଇଥିଲେ । ଗୋପା ଓ ରତ୍ନୁଲ ତାଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ଅନେକ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାରପୁତ୍ର, ଆନନ୍ଦ ଓ ମୋଗଲ୍ଲୟୁନ ଆଦି ମୁଖ୍ୟ । ପରକାଳରେ ଅନେକ ଆଶ୍ରମ ସବୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ ନରନାରୀମାନେ ଭିକ୍ଷୁ ଭିକ୍ଷୁଣୀ ସାଜି ସେଇ ଆଶ୍ରମରେ ରହୁଥିଲେ । ଏଇମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରସାର କରୁଥିଲେ ।

ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଜୀବନରେ ଏପରି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଆବର୍ତ୍ତାବ ଘଟିଥିଲା । ସେମାନେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ପ୍ରଚ୍ଛେଦନାରେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଧାରାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିଥିଲେ । ସେହିପରି ଜଣେ ହେଲା ଦୟ୍ୟୁ ଆଙ୍ଗୁଲମାଳ ।

ଆଙ୍ଗୁଳିମାଳ ବୋଲି ଜଣେ ଦୁଷ୍ଟ ଡକାଏତ ଥିଲା । ସେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଥାଏ । ସେଇବାଟେ ଯେଉଁ ପଥକାରି-ମାନେ ଯାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ମାର ତାଙ୍କ ଧନରତ୍ନ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ନିଏ । ତାଛଡ଼ା ସେଇ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ କାଟି ମାଳକରି ତା ବେକରେ ପକାଇଥାଏ । ସେ ଅତି ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଓ ନୃଶଂସ ଥିଲା । ତାକୁ ଲୋକମାନେ ଯମ ପରି ଡରୁଥାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଅରଣ୍ୟର ସୁଖ ଓ ଭଗବାନ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାଏ ।

ଥରେ ବୁଦ୍ଧ ତା ସାମନାରେ - ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ଭାବି ମାରବ ବୋଲି ପଥରୁଦ୍ଧ କରି ଠିଆ ହେଲା । ବୁଦ୍ଧ

(ବୁଦ୍ଧ ଓ ଦମ୍ଭ୍ୟ ଆଙ୍ଗୁଳିମାଳ)

କହିଥିଲେ—ତମେ ମୋର ବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଏଠି ଠିଆ ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ?

ଆଜ୍ଞା ଲମାଳ କହିଥିଲା ଦେଖୁଛୁ ମୁଁ ୯୯ଟି
ଆଜ୍ଞାଲର ମାଳା ପିନ୍ଧିଛୁ । ୯୯ଟି ଲୋକଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି
ଏ ମାଳା ମୁଁ କରୁଛି । ଆଜି ତତେ ହତ୍ୟାକରି ଶହେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
କରିବି ।

ବୁଦ୍ଧ ଟିକିଏ ବି ନ ଭରି କହିଥିଲେ --

—ହେ ଶକ୍ତିବାନ, ତମେ କିଏ ? ମତେ ବା ହତ୍ୟା
କରିବ କାହିଁକି ?

ଆଜ୍ଞାଲମାଳ କହିଥିଲା—ମୁଁ ଏ ଜଙ୍ଗଲର ସମ୍ରାଟ ।
ଏ ଅରଣ୍ୟର ସ୍ୱାମୀ । ମୁଁ ଭଗବାନ । ଇଚ୍ଛାକଲେ ମୁଁ ସବୁ
କିଛି କରି ପାରନ୍ତି । ମୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ମୁଁ ତା
କରେ । ତମେ ମତେ ପଚାରିବାକୁ କିଏ ଯେ ମୁଁ କାହିଁକି
ହତ୍ୟା କରୁଛି ? ମୋ ଇଚ୍ଛା, ମୁଁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା
କରିବି ।

ବୁଦ୍ଧ ଟିକିଏ ବି ନ ଭରି ପୁଣି କହିଥିଲେ—ତୁମେ
ଯେ କଣେ ମହାନ ଶକ୍ତିବାନ, ପୁରୁଷ ମୁଁ ବୁଝୁଛି ।
ହତ୍ୟା କରିବ ତ କରି । ମାତ୍ର ହତ୍ୟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ
ମୋର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବ କି ?

ଆଜ୍ଞାଲମାଳ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥିଲା । ବୁଦ୍ଧ କହିଥିଲେ
—ଏଇ କଦମ୍ବ ଗଛରୁ ପତ୍ରଟିଏ ଛିଣ୍ଡାଇ ମତେ ଦେବ କି ?
ଆଜ୍ଞାଲମାଳ ଅଟ୍ଟହାସ୍ୟ କରି କହିଥିଲା—ଏଇ ସାମାନ୍ୟ
କଥା । ଏଇ ଦେଖ, ଏହା କହି ସେ ପତ୍ରଟିଏ ଛିଣ୍ଡାଇ
ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲା ।

ବୁଦ୍ଧ ପଦ୍ମଟି ପୁଣି ତାକୁ ଧରାଇଦେଇ କହିଥିଲେ —
ତମେ ତ ଅରଣ୍ୟର ସ୍ତମ୍ଭ । ପୁଣି ଭଗବାନ । ଏହି ପଦ୍ମଟିକୁ
ଯେଉଁଠି ଛିଣ୍ଡାଇ ଆଣିଲ ଆଉଥରେ ଗଛରେ ସେଇଠି
ଯୋଡ଼ିଦିଅ । ଏତେବଡ଼ ଶକ୍ତିବନ୍ତ ପୁରୁଷ ତମେ—ଏହା
କଣ ତମ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ?

ଅଙ୍ଗୁଳିମାନ ପଦ୍ମଟିକୁ ଧରି ଗଛପାଖକୁ ଯାଇ
ଯେଉଁଠି ଛିଣ୍ଡାଇଥିଲା ସେଇଠି ଯୋଡ଼ିବାକୁ ବାରମ୍ବାର
ଚେଷ୍ଟାକରି ବିଫଳ ହେଲା । ସେଇଠୁ ହତାଶ ହେଇ ସେ
କହିଲା ଏ ତ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେବେ ମୁଁ କଣ
ଶକ୍ତିବାନ ନୁହେଁ, ଭଗବାନ ନୁହେଁ । ସେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ
କହିଲା, ଆପଣ କିଏ ? ଏପରି କଥା ତ ମତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କେହି କହି ନଥିଲେ । ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ କେହି ମହାପୁରୁଷ
ହେଇଥିବେ ।

ବୁଦ୍ଧ କହିଲେ ମୁଁ ଯେ କେହି ହୁଏ ସେଥିରେ
କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଏଥର ନିଜେ
ନିଜକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲ ତ ? ବୃଥାରେ ଅନେକ ମନୁଷ୍ୟ
ହତ କରିଛ, ସେ ପାପର ମାର୍ଜନା ନାହିଁ । ତମେ ଯଦି
ଗୋଟିଏ ପଦ୍ମକୁ ଗଛରେ ଲଗାଇ ପାରୁନ ତେବେ କଣ
ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ କଣ ଫେରାଇଦେଇ ପାରିବ ? ଏତେ
ଅହଙ୍କାର କରି କଣ ବା ପାଇବ ? ତେବେ ଏବେ
ଅନୁତାପ କର । ପାପ କ୍ଷୟ ହେବ ।

ଅଙ୍ଗୁଳମାଳ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ କଥାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ
ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ପର ଜୀବନରେ
ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଗ୍ରନ୍ଥା ଲାଭ କରି ସେ କରିଥିବା ପାପର
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିଥିଲା ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ୟଶୋକରେ ଅଧୀର ନାରୀକୁ
ମଧ୍ୟ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଓ ସତ୍ ଉପଦେଶ ଦେଇ ସେ ତା ମନକୁ
ବଦଳାଇ ପାରିଥିଲେ । ସେ ନାରୀର ନାମ କୃଣା
ଗୌତମୀ । ତାର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ରର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିବାରୁ ସେ
ପୁଣ୍ୟଶୋକରେ ପାଗଳିନୀ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କେହି
ଜଣେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ନାଁ ତା ଆଗରେ କହିବାରୁ ସେ ମୃତ
ଶିଶୁକୁ କାନ୍ଦରେ ପକାଇ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ତାର
ପୁତ୍ରକୁ ବଞ୍ଚାଇ ଦେବାକୁ ବାରମ୍ବାର କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା
କରିଥିଲା । ବୁଦ୍ଧ ଦେଖିଲେ, ବିଚରା ଦୁଃଖିନୀ ନାରୀଟି
ପୁଣ୍ୟ ଶୋକରେ ପାଗଳିନୀ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ ତାକୁ
ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଥିଲେ, ମାଆ, ମୁଁ ତମ ପୁଅଟିକୁ ବଞ୍ଚାଇ
ପାରନ୍ତି ଯଦି ତମେ ମତେ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ଆଣିଦେଇ
ପାରନ୍ତି । ନାରୀଟି ଆନନ୍ଦରେ ସେ କାମ କରିପାରିବ
ବୋଲି କହିବାରୁ ବୁଦ୍ଧ ତାକୁ କହିଥିଲେ ମାଆ, ଯେବେ
ତୁମେ ମତେ ମୁଠିଏ ସୋରିଷ ଆଣିଦେଇ ପାରନ୍ତି ତେବେ
ମୁଁ ତମ ପୁଅକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା,
ଯାହାଘରୁ ଏଯାଏଁ କେହି ମରିନାହାନ୍ତି ତା ଘରୁ ଏକା
ସେ ସୋରିଷ ଆଣିବ । ମରିଥିବା ଲୋକ ଘରୁ ଆଣିଲେ
ସେ ସୋରିଷ କିଛି କାମ ଦେବନି ।

ଗୌତମୀ ମୂଳ ଶିଶୁକୁ ଶୁଆଇ ଘର ଘର ବୁଲି
ସୋରଷ ମାରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ବ

(କୁଶା ଗୌତମୀ ଓ ବୃଦ୍ଧ)

ଘର ମିଳିଲା ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି କେହି ମରି ନଥିଲେ ।
ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ମୃତ୍ୟୁର ଅବାଧ ପ୍ରବେଶ ଦେଖି ଗୌତମୀ
ନିଜର ଭୁଲ ବୁଝି ପାରିଥିଲେ । ସେ ଶୂନ୍ୟ ହସ୍ତରେ
ଫେରି ଆସି ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି କହିଥିଲେ—ପ୍ରଭୁ,
ଆପଣ ଆଜି ମୋ ଆଖି ଖୋଲି ଦେଲେ । ଏବେ ମତେ
ଚରଣରେ ସ୍ଥାନ ଦିଅନ୍ତୁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କର
ଦୟା, ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ ଦ୍ଵାରା ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ
ଶୋକ ଭୁଲି ତାଙ୍କ ଶିଷତ୍ଵ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବୈଶାଳୀର ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ ଅମ୍ବପାଲି ମଧ୍ୟ ତାର କାମନା,
ବାସନା ପରିତ୍ୟାଗ କରି ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଶିଷ୍ୟା ହୋଇଥିଲା ।

ଏହା ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ପିତା ଶୁଦ୍ଧୋଦନ ଓ ମାତା ଗୌତମୀଙ୍କର ପରଲୋକ ଘଟିଥିଲା । ବୁଦ୍ଧ ଆଉଥରେ କପିଳବାସ୍ତୁ ଆସି ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ଜୀବନର ଅନ୍ତିମ ଦିନ ସବୁ ସେ କୁଶିନଗ୍ରାରେ କଟାଇ ଥିଲେ ।

୭୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ବା ନିର୍ବାଣ ଘଟିଥିଲା । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ସେ ଜଣେ କମାରର ଅତିଥି ହୋଇ ତା ଘରେ ମାଂସ ଭୋଜନ କରିଥିବାର ଜଣାଯାଏ । କମାର ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଶୁକର ମାଂସ ଅର୍ପଣ କରିବାରୁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଶିଷ୍ୟମାନେ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରି ନଥିଲେ । କେବଳ ବୁଦ୍ଧ ଏକାକୀ ତା ମନ ରଖିବାକୁ କିଛି ଭକ୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ସେଇଠି ସେ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ଯେ ଏହା ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଭୋଜନ । କାରଣ ସେ କେବେହେଁ ମାଂସ ଖାଉ ନଥିଲେ । ଏହା ଖାଇବା ପରେ ସେ ରୋଗାନ୍ତୁ ହୋଇଗଲେ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ ଜାଣି ପାରିଲେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲେ । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ସେ ଆନନ୍ଦଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଇଚ୍ଛା ଜଣାଇଲେ । ତାହା ହେଲା ଚୂର୍ବେଟି ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତିଚିତ୍ରଣ କରିବ । ଗୋଟିଏ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କପିଳବାସ୍ତୁ, ଦ୍ଵିତୀୟଟି ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନଲାଭ ସ୍ଥାନ ଭରୁବେଲା ଅରଣ୍ୟ । ତୃତୀୟଟି ପ୍ରଥମ ଧର୍ମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନର ଭୂମି ଅର୍ଥାତ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଲୋକେ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହା ବାରାଣସୀର ଋଷି ପତ୍ତନ । ଚତୁର୍ଥରେ

ତାଙ୍କର ନବାଗ ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ଥାନ ବୁଦ୍ଧିନଗ୍ର । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ
ତାଙ୍କର ଶେଷ ବାକ୍ୟ ଥିଲା—

(ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ନବାଗ ପ୍ରାପ୍ତି)

ତୁମେ ତୁମ ଦୀପ୍ତିରେ ଦୀପ୍ତିମାନ ହୁଅ ।

ଆଜି ବୁଦ୍ଧ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଏ ଦେଶରେ
ଏ ବିଶ୍ୱରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ତାଙ୍କର ସତ୍ୟ ଧର୍ମର
ଆଲୋକରେ ବିଶ୍ୱ ଆଲୋକିତ ହୋଇଛି । ଆଜି ବି
ଅନେକଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଝଙ୍କୁଡ଼ ହୁଏ—

“ବୁଦ୍ଧଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି”

